

УДК 37.091.2:378:792.8:008

DOI <https://doi.org/10.34142/27091805.2025.6.02.05>**Єфімова Олена**

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії, ХНПУ імені Г.С. Сковороди Харків, Україна

email: halaburdina_e@hnpu.edu.ua

Косиченко Вікторія

старший викладач кафедри хореографії, ХНПУ імені Г.С. Сковороди Харків, Україна

email: v.kosychenko@hnpu.edu.ua

Yefimova Olena

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Choreography, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

email: halaburdina_e@hnpu.edu.ua

Kosychenko Viktoriia

Senior Lecturer, Department of Choreography, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

email: v.kosychenko@hnpu.edu.ua

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕРФОРМАТИВНИХ ПРАКТИК У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ХОРЕОГРАФА

Об'єкт. Стаття присвячена аналізу інтеграції перформативних практик у систему професійної підготовки хореографів у контексті трансформації української мистецької освіти та її адаптації до міжнародних стандартів. Уточняється сутність перформативного мистецтва, його історичні витоки та ключові характеристики, що відрізняє його від традиційної хореографії.

Методи та методологія. Методологічну основу становлять аналіз наукових джерел з теорії хореографії та перформативного мистецтва, компаративний аналіз освітніх практик, структурно-функціональний аналіз методичних підходів, а також контент-аналіз навчальних програм. Використано міждисциплінарний підхід (хореографія – театральні практики – культурологія), принципи практико-орієнтованості та творчої інтердисциплінарної взаємодії.

Наукова новизна. Уперше систематизовано методичні інструменти інтеграції перформативних практик у підготовку хореографів та визначено їхній потенціал для формування комплексного художнього мислення. Обґрунтовано взаємодоповнюваність перформативного мистецтва й традиційної хореографії та виокремлено ключові виклики, що стримують їх упровадження в освітній процес.

Результати. Окреслено ефективні форми та методи навчання: перформанс-заняття, воркшопи, творчі лабораторії, індивідуальні та групові експериментальні завдання. Визначено типові перешкоди інтеграції – недостатня підготовка викладачів, нечіткість критеріїв оцінювання, інерційність змісту освітніх програм, низька мотивація студентів до експериментальної діяльності. Показано, що застосування перформативних підходів активізує креативний потенціал студентів, розвиває аналітичне мислення та формує здатність працювати в міждисциплінарному середовищі.

Висновки. Зроблено висновок, що інтеграція перформативних практик у професійну підготовку хореографів підсилює інноваційний потенціал мистецької освіти та сприяє модернізації освітнього середовища. Результати дослідження мають теоретичну й практичну значущість і можуть бути використані для оновлення змісту освітніх програм, розроблення нових методичних модулів і впровадження інноваційних форм фахової підготовки майбутніх хореографів.

Ключові слова: підготовка, хореограф, хореографічна освіта, методика викладання, перформативні практики, перформанс.

CULTUROLOGICAL POTENTIAL OF PERFORMATIVE PRACTICES IN THE SYSTEM OF TRAINING A MODERN CHOREOGRAPHER

Object. The article is devoted to the analysis of the integration of performative practices into the system of professional training of choreographers in the context of the transformation of Ukrainian art education and its adaptation to international standards. The essence of performative art, its historical origins, and key characteristics that distinguish it from traditional choreography are clarified.

Methods & methodology. The methodological framework is based on the analysis of scholarly sources in the theory of choreography and performative art, comparative analysis of educational practices, structural-functional analysis of methodological approaches, as well as content analysis of curricula. An interdisciplinary approach (choreography – theatre practices – cultural studies) is applied, along with the principles of practice-oriented learning and creative interdisciplinary interaction.

Scientific novelty. For the first time, methodological tools for integrating performative practices into choreographers' training have been systematized, and their potential for shaping complex artistic thinking has been identified. The complementarity of performative art and traditional choreography is substantiated, and key challenges that hinder their implementation in the educational process are highlighted.

Results. Effective forms and methods of teaching are outlined: performance-based classes, workshops, creative laboratories, individual and group experimental tasks. Typical obstacles to integration are identified – insufficient teacher training, lack of clear assessment criteria, inertia of educational program content, and low student motivation for experimental activity. It is demonstrated that the application of performative approaches activates students' creative potential, develops analytical thinking, and fosters the ability to work in an interdisciplinary environment.

Conclusions. It is concluded that the integration of performative practices into the professional training of choreographers enhances the innovative potential of art education and contributes to the modernization of the educational environment. The results of the study have both theoretical and practical significance and can be used to update the content of educational programs, develop new methodological modules, and implement innovative forms of professional training for future choreographers.

Keywords: training, choreographer, choreographic education, teaching methodology, performative practices, performance.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

У межах трансформації української мистецької освіти відповідно до міжнародних стандартів та Стандартної класифікації вищої освіти ЮНЕСКО (ISCED), відбувається поступовий перехід від вузькофахових спеціальностей до більш міждисциплінарних та гнучких освітніх програм. Зокрема, спеціальність 024 «Хореографія» у новій редакції Класифікатора спеціальностей (наказ МОН України) трансформується у галузь знань В6 «Перформативні мистецтва», що відображає глобальні тенденції розвитку сучасного мистецтва, де перформативність стає ключовим інструментом творчого самовираження. У цьому контексті сучасна мис-

тецька освіта вимагає оновлення змісту, форм і методів викладання фахових дисциплін, що зумовлено зростаючим впливом міждисциплінарних підходів та потребою формування універсальних, мобільних, творчих фахівців. У цьому контексті особливої актуальності набуває інтеграція перформативних практик у професійну підготовку майбутніх хореографів, яка відкриває нові горизонти для розвитку тілесного мислення, сценічної свободи, артистизму та здатності до імпровізації.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У межах аналізу наукових джерел виокремлюємо статтю Бойко О.С. (2016) «Танцювальні перформанси як мистецьке явище», де танцювальний перформанс розглядається як самостійна форма

мистецтва, що поєднує хореографію, театр та візуальні засоби. Авторка досліджує ключові ознаки цих практик – імпровізацію, тілесність, взаємодію з простором і глядачем, а також розмежує традиційний танець і перформанс як форму художньої дії. Серед опрацьованих джерел привертає увагу стаття Тіщенко О., Волчукової В. та Барабаш О. (2025) «Перформанс у хореографії: нові горизонти мистецтва руху», у якій досліджуються сучасні тенденції хореографічного перформансу під впливом цифрових технологій, імпровізації та соціокультурного контексту. Авторки розглядають хореографію як інструмент збереження і трансформації національної ідентичності в умовах глобалізації. У публікації Шабаліна О. (2017) аналізує сучасні тенденції перформативного мистецтва України та Польщі, зосереджуючись на трансформації хореографії під впливом соціальних викликів, просторових експериментів і ролі глядача, а також спільних культурних рис регіону.

Формулювання цілей та завдань статті.

Метою статті є визначення методичних підходів до інтеграції перформативних практик у систему підготовки хореографів та виявлення основних викликів, з якими стикається педагог у цьому процесі.

Завдання статті:

1. Розглянути сучасні підходи до впровадження нових творчих форм і методів у підготовку хореографів.

2. Визначити методичні орієнтири, які допомагають ефективно поєднувати такі практики з навчальним процесом.

3. З'ясувати, з якими труднощами стикається педагог під час роботи з подібними видами творчої діяльності.

4. Запропонувати шляхи вдосконалення освітнього середовища, що сприятимуть професійному розвитку майбутніх хореографів.

Виклад основного матеріалу.

Перформативне мистецтво (*від англ. performance art*) – це міждисциплінарний напрям сучасного мистецтва, який поєднує елементи театру, танцю, візуального мистецтва, музики, акціонізму та іноді навіть політичного жесту. Теоретичні основи перформативності були закладені у працях Р. Шекнера (*performance studies*), Ю. Батлера (перформативність ідентичності), Е. Фішера-Ліхте (естетика перформативного),

які підкреслювали, що перформанс є не лише мистецьким актом, а й способом створення значення через дію в реальному часі. У цьому сенсі тіло виконавця виступає як головний засіб комунікації, що безпосередньо співвідноситься з тілесною природою хореографічного мистецтва.

Історія перформативного мистецтва сягає початку ХХ століття, проте сформувалося як самостійний напрямок у 1960-70-х роках в США та Європі. У цей період митці почали виходити за межі традиційних мистецьких форм, використовуючи своє тіло як матеріал і засіб вираження, а також залучаючи випадковість, імпровізацію, політичний і соціальний контекст. Знаковими представниками стали Марина Абрамович, Йозеф Бойс, Аллан Капроу.

В Україні перформативне мистецтво почало активно розвиватися з 1990-х років, набуваючи значення не лише як художній жанр, а як соціокультурний феномен, що слугує важливим каналом для вираження соціально-політичних проблем, національної ідентичності та експериментів із тілом і простором. Аналіз сучасних досліджень свідчить, що ключовими характеристиками перформативного мистецтва є акцент на тілесність та безпосередність дії, процесуальність і спонтанність виступу, а також інтерактивність – взаємодія з простором і глядачем, що формує діалогічний і контекстуальний характер перформансу. Ці особливості визначають його як потужний інструмент як у сфері художньої практики, так і в мистецькій освіті, відкриваючи нові можливості для творчої самореалізації та соціальної рефлексії.

У контексті професійної підготовки хореографів важливо окреслити спільне та відмінне між традиційною хореографією і перформативними практиками, оскільки їх інтеграція потенційно збагачує освітній процес та художню експресію.

Отже, спільним між традиційною хореографією та перформативними практиками є:

- Тіло як основний виразний засіб. В обох підходах тіло виступає ключовим інструментом передачі емоцій, ідей і художніх образів. Однак, якщо у класичній хореографії рух більш структурований і кодифікований, то в перформативному мистецтві тіло часто слугує засобом експерименту та самоідентифікації.

- Робота з рухом і простором. І хореографія, і перформанс оперують рухом у визначеному просторі й часі, формуючи сценічні образи. Проте перформативні практики більше підкреслюють процесуальність та контекстуальність руху, залучаючи нерегламентовані імпровізаційні елементи.

- Естетична складова. Незважаючи на різні методології, обидва напрямки прагнуть створити художню цінність і впливати на аудиторію. Водночас перформативне мистецтво розширює межі естетики, включаючи соціальну критику та міждисциплінарність.

Таким чином, аналіз свідчить, що синтез традиційної хореографії з перформативними практиками може посприяти формуванню більш комплексного та багатовимірного мистецького мислення у майбутніх фахівців, що відповідає сучасним викликам культурного середовища. Відмінними складовими між традиційною хореографією та перформативними практиками

виступають мета, структура, взаємодія з глядачем, простір виконання, підхід до тіла, інтердисциплінарність тощо (див. таблицю 1).

Цей аналіз допомагає усвідомити, що інтеграція перформативних практик у підготовку хореографів не скасовує традиційні цінності, а розширює поле творчості та професійних можливостей.

Перформативний підхід у навчанні дедалі активніше інтегрується як в закордонних, так і в українських мистецьких школах, зокрема у сфері театру, хореографії та перформативних мистецтв. У західних країнах перформанс застосовується як метод розвитку критичного мислення, тілесної свідомості та креативності, а також як інструмент міждисциплінарного навчання. Зокрема, практики імпровізації, рольових ігор і створення власних перформансів сприяють активній участі студентів у процесі навчання, поглиблюючи їхнє розуміння матеріалу через досвід.

Таблиця 1.

Відмінні складові між традиційною хореографією та перформативними практиками

Параметр	Традиційна хореографія	Перформативні практики
Мета	Відтворення структурованого танцю, передача певного стилю або сюжету	Створення живої художньої події, часто з акцентом на експеримент та соціальний контекст
Структура	Чітко визначена композиція з початком і кінцем	Відкритість, імпровізація, відсутність строгої структури
Взаємодія з глядачем	Глядач спостерігає, не втручаючись у подію	Глядач часто є учасником або впливає на хід перформансу
Простір виконання	Сцена або визначена локація	Будь-який простір, включно з публічними місцями
Підхід до тіла	Тіло як засіб технічної майстерності та пластики	Тіло як засіб експресії, індивідуального і політичного вислову
Інтердисциплінарність	Частіше інтеграція з музикою	Активне поєднання з театром, візуальним мистецтвом, медіа, акціонізмом

В Україні методи перформативного викладання починають впроваджувати у мистецьких вишах і творчих студіях, адаптуючи західні практики до національного контексту. Акцент робиться на розвиток індивідуальної експресії, усвідомленого володіння тілом і здатності до творчої взаємодії, що особливо актуально для хореографії та театральної педагогіки. Попри певні виклики в упровадженні, перформанс як педагогічний інструмент доводить свою ефективність у формуванні компетенцій, необхідних для сучасного митця.

Перформативні практики відіграють ключову роль у професійному становленні хореографа, оскільки вони формують комплексне розуміння танцю як живої дії, що поєднує в собі рух, простір, час та взаємодію з глядачем. Ці практики сприяють розвитку художнього мислення, творчої імпровізації та здатності виражати концептуальні ідеї через тіло. Залучення перформативних методів у навчальний процес допомагає хореографам не лише опанувати технічні навички, а й усвідомити роль танцю як інструменту соціокультурної комунікації та міждисциплінарного мистецтва. Водночас перформативні практики розвивають критичне сприйняття власної творчості, здатність експериментувати з формою й змістом, а також вміння працювати у колективі і створювати автентичні мистецькі проекти. Таким чином, інтеграція перформативних практик у фахову підготовку хореографів є необхідною умовою для формування сучасного, конкурентоспроможного митця, здатного відповідати вимогам сучасного мистецького середовища. Серед ефективних методичних інструментів можна виділити такі практичні форми роботи:

- Воркшопи – інтенсивні тематичні заняття, які зосереджуються на опануванні конкретних технік, методів або концептів перформативного мистецтва. Вони передбачають активну участь студентів у рухових, імпровізаційних, акторських вправах, а також у створенні спільних мистецьких проектів.

- Лабораторії – дослідницькі простори, де учасники можуть експериментувати з формою, змістом і технікою перформансу. Лабораторії створюють умови для спонтанної творчості, тестування нових ідей, а також міждисциплінарної взаємодії (поєднання хореографії,

театру, музики, візуального мистецтва).

- Перформанс-заняття – спеціально організовані практичні заняття, орієнтовані на постановку і реалізацію перформативних дій. Вони включають підготовку, репетиції, проведення публічних або камерних виступів, що дозволяє студентам відчувати особливості комунікації з аудиторією та опрацювати елементи сценічної дії.

- Перформативні завдання – індивідуальні або групові творчі завдання, які спонукають студентів створювати власні перформанси або перформативні елементи в межах навчального процесу. Такі завдання стимулюють розвиток креативності, самовираження і навичок критичного аналізу.

Використання цих форм у навчальному процесі дозволяє забезпечити глибоке занурення у практику перформативного мистецтва, формує у студентів компетентності, необхідні для сучасної професійної діяльності хореографа. У результаті дослідження було встановлено, що інтеграція перформативних практик у професійну підготовку хореографа є важливим і актуальним напрямом модернізації мистецької освіти. Перформативне мистецтво, орієнтоване на процес, тілесність, взаємодію з простором і глядачем, збагачує традиційну хореографічну підготовку новими засобами виразності, розширює межі творчої діяльності та формує новий тип художнього мислення. Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації підходів до визначення сутності перформансу в контексті хореографії, а також в окресленні спільних і відмінних рис між традиційним танцем і перформативними практиками. Практичне значення вбачається у розробці методичних форм інтеграції (воркшопи, лабораторії, перформанс-заняття, творчі завдання), які сприяють формуванню фахових компетентностей майбутніх хореографів.

Висновки. Однак, інтеграція перформативного мистецтва у професійну підготовку хореографа супроводжується низкою проблем та викликів. Однією з ключових є недостатня підготовка викладачів у цій сфері: більшість педагогів не володіють достатнім обсягом теоретичних знань і практичного досвіду роботи з перформативними практиками, що ускладнює їхнє якісне впровадження. Додатковою склад-

ністю виступають методичні аспекти, зокрема відсутність усталених критеріїв оцінювання результатів творчих проєктів, труднощі з інтеграцією гнучких і процесуально орієнтованих форматів у традиційні навчальні плани, а також необхідність підвищення мотивації студентів до експериментального та дослідницького підходу. Ще одним вагомим бар'єром є закріплені у навчальних програмах традиційні уявлення про хореографію, які переважно орієнтовані на класичні та народно-сценічні форми, що обмежує сприйняття перформативного мистецтва як рівноцінного інструмента художньої освіти та стримує його системну інтеграцію.

Подолання вказаних викликів вимагає комплексних заходів, спрямованих як на оновлення змісту освітніх програм, так і на підвищення професійної компетентності викладачів. Передусім доцільно впроваджувати спеціалізовані курси підвищення кваліфікації та міждисциплінарні тренінги, що поєднують хореографічні та перформативні методики. Важливим кро-

ком є розробка адаптованих методичних матеріалів та критеріїв оцінювання, які враховують процесуальний, експериментальний і контекстуальний характер перформативного мистецтва. Для підвищення мотивації студентів варто впроваджувати проєктно-орієнтоване навчання, колективні творчі лабораторії та публічні покази робіт, що створюють відчуття професійної залученості. Крім того, інтеграція перформативних практик повинна супроводжуватися популяризацією їхнього значення серед педагогів та студентів, щоб подолати стереотипне уявлення про хореографію виключно як про систему традиційних сценічних форм.

Перспективи подальших досліджень доцільно зосередити на емпіричному аналізі ефективності впровадження перформативних методик у різних типах мистецьких освітніх програм, а також на вивченні досвіду конкретних українських та зарубіжних шкіл, які практикують міждисциплінарний підхід до підготовки хореографів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бойко, О. С. (2016). Танцювальні перформанси як мистецьке явище. *Мистецтвознавчі записки*, (35), 63-67. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.35.2016.158246>
- Демехін, Д. В. (2024). Феномен екранного танцю в контексті діалогізму аудіовізуального хореографічного мистецтва. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (3), 71-76. https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5716/Visnyk_2024_3-DOI-f-71-76.pdf
- Лимаренко, Л., & Кузякіна, Д. (2024). Репрезентація синтезу мистецтв у культурно-мистецьких проєктах здобувачів вищої освіти. *Естетика і етика педагогічної дії*, (30), 110-121. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320967>
- Мельник, М. & Ковпак, Н. (2018). Перформанс як форма акціонізму в контексті сучасних мистецьких дійств. *Культура і сучасність*, (1), С. 87-92. <https://journals.uran.ua/kis/article/view/148194>
- Плахотнюк, О. А. (2025). Перформативні мистецтва та хореографія системі вищої освіти України. *Культура і мистецтво в сучасному світі: між традицією та новаторством*: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 23 травня 2025 р., м. Дніпро, 302-304. <https://ir.nmu.org.ua/entities/publication/29efda82-1bce-4486-89ce-e424c3a069ad>
- Савастру, Н. І., & Говорченко, С. М. (2025). Інформаційні технології у мистецькій освіті: нові можливості для творчого розвитку. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (24). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17603640>
- Таранцева, О. (2025). Дидактична модель формування проєктної компетентності майбутніх хореографів. *Витоки педагогічної майстерності*, (35), 331-340. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2025.35.331176>
- Тіщенко, О., Волчукова, В., & Барабаш, О. (2025). Перформанс у хореографії: нові горизонти мистецтва руху. *Проблеми інтеграції мистецької освіти: наука, практика, перспективи*, 2(33), 27-33. [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2\(33\)-27-33](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2(33)-27-33)
- Шабаліна, О. (2017). Перетин перформативного й хореографічного мистецтв Східної Європи початку ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (4), 138-143. <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/138841>
- Dai, S., Xue, H., Giardina, M. D., & Newman, J. I. (2024). Hybrid choreographic femininities: DanceSport, physical culture, and performative corporeality in contemporary China. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 16(4), 368-386. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2024.2313205>

Baljon, A. R. C., Alter, J. W., & Bresciani Ludvik, M. J. (2023). Embodied engagement with scientific concepts: An exploration into emergent learning. *College Teaching*, 71(1), 1-8. <https://doi.org/10.1080/87567555.2022.2038065>

Griniuk, M. (2020). Performance Pedagogy: Performing Fluxus Pedagogy in a Contemporary Lithuanian Context. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 44, 152–163. <https://www.journals.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/en/article/view/19392>

Wake, C. (2018). Two decades of digital pedagogies in the performing arts: a comparative survey of theatre, performance, and dance. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 14(1), 52–69. <https://doi.org/10.1080/14794713.2018.1464097>

REFERENCES

Boiko, O. S. (2016). Tantsiuvalni performansy yak mystetske yavyshe [Dance performances as an artistic phenomenon]. *Mystetstvoznachy zapysky*, (35), 63–67. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.35.2016.158246> [in Ukrainian]

Diemiekhin, D. V. (2024). Fenomen ekrannoho tantsiu v konteksti dialohizmu audiovizualnogo khoreorafichnogo mystetstva [The phenomenon of screen dance in the context of dialogism of audiovisual choreographic art]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, (3), 71–76. https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5716/Visnyk_2024_3-DOI-f-71-76.pdf [in Ukrainian]

Lymarenko, L., & Kuziakina, D. (2024). Representatsiia syntezy mystetstv u kulturno-mystetskykh proiektakh zdobuvachiv vyshchoi osvity [Representation of the synthesis of arts in cultural and artistic projects of higher education students]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii*, (30), 110–121. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320967> [in Ukrainian]

Melnyk, M., & Kovpak, N. (2018). Performans yak forma aktsionizmu v konteksti suchasnykh mystetskykh diistv [Performance as a form of actionism in the context of contemporary artistic events]. *Kultura i suchasnist*, (1), 87–92. <https://journals.uran.ua/kis/article/view/148194> [in Ukrainian]

Plakhotniuk, O. A. (2025). Performatyvni mystetstva ta khoreografia v systemi vyshchoi osvity Ukrainy [Performative arts and choreography in the system of higher education of Ukraine]. In *Kultura i mystetstvo v suchasnomu sviti: mizh tradytsiieiu ta novatorstvom*, 302–304. <https://ir.nmu.org.ua/entities/publication/29efda82-1bce-4486-89ce-e424c3a069ad> [in Ukrainian]

Savastru, N. I., & Hovorchenko, S. M. (2025). Informatsiini tekhnolohii u mystetskii osviti: Novi mozhlyvosti dlia tvorchoho rozvytku [Information technologies in art education: New opportunities for creative development]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17603640> [in Ukrainian]

Tarantseva, O. (2025). Dydaktychna model formuvannia proiektnoi kompetentnosti maibutnykh khoreorafiv [Didactic model of forming project competence of future choreographers]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, (35), 331–340. <https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.331176> [in Ukrainian]

Tishchenko, O., Volchukova, V., & Barabash, O. (2025). Performans u khoreografii: Novi horyzonty mystetstva rukhu [Performance in choreography: New horizons of the art of movement]. *Problemy intehratsii mystetskoï osvity: nauka, praktyka, perspektyvy*, 2(33), 27–33. [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2\(33\)-27-33](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2(33)-27-33) [in Ukrainian]

Shabalina, O. (2017). Peretyn performatyvnoho y khoreorafichnogo mystetstv Skhidnoi Yevropy pochatku XXI stolittia [Intersection of performative and choreographic arts of Eastern Europe at the beginning of the 21st century]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, (4), 138–143. <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/138841> [in Ukrainian]

Dai, S., Xue, H., Giardina, M. D., & Newman, J. I. (2024). Hybrid choreographic femininities: DanceSport, physical culture, and performative corporeality in contemporary China. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 16(4), 368–386. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2024.2313205> [in English]

Baljon, A. R. C., Alter, J. W., & Bresciani Ludvik, M. J. (2023). Embodied engagement with scientific concepts: An exploration into emergent learning. *College Teaching*, 71(1), 1-8. <https://doi.org/10.1080/87567555.2022.2038065> [in English]

Griniuk, M. (2020). Performance Pedagogy: Performing Fluxus Pedagogy in a Contemporary Lithuanian Context. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 44, 152–163. <https://www.journals.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/en/article/view/19392> [in English]

Wake, C. (2018). Two decades of digital pedagogies in the performing arts: a comparative survey of theatre, performance, and dance. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 14(1), 52–69. <https://doi.org/10.1080/14794713.2018.1464097> [in English]

Надійшла до редакції / Received: 14.10.2025
Рекомендовано до друку / Accepted: 03.11.2025